

Tolnay Pál Életműdíj: Szűcsborus János

Decemberben, a Magyar Teátrumi Társaság ünnepélyes díjátadóján került sor a Magyar SzínházTechnikai Szövetség által adományozott Tolnay Pál Életműdíj átadására, melyet Szűcsborus János, a Madách Színház főmérnöke az MszTSz korábbi elnöke vehetett át. Az elismerés kapcsán kérdeztük őt pályafutásáról.

Fotó: Madách Színház / JARDEK SZABINA

A középiskolát a Puskás Tivadar Távközlési Technikumban végeztem 1966 és 1970 között. Abban az időszakban ez egy nagyon felkapott iskola volt. Nagyon sok későbbi művész járt oda, Presser Gábor, Bródy János, és az osztálytársaim között volt Horváth Attila dalszövegíró, aki Charlie-nak és Balázs Fecónak írt dalokat. Akkoriban az elektrotechnika megszedítette a fiatalokat, mivel a beatzenéhez hozzátartozott a gitár, a gitárhoz pedig az erősítő, és abban az iskolában mi ilyeneket tanultunk. Tehát ez odacsábította az embert, és gerjesztett valamit. Olyan volt, mint a kovász.

Jómagam a műszaki pálya felé indultam. A technikum után a Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola következett. Ott vezeték nélküli híradástechnika, vagyis rádió, televízió, mikrohullámú szakon végeztem. Először a pályámat mint műszaki tanár képzeltem el, 1973-ban a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola műszaki tanárára kerültem gyakornokként.

1976-ban Szegeden megalakult a vidéki televíziózás egyik központja, a Szegedi Körzeti Stúdió, ott kezdtem dolgozni, és tíz évig hangmérnökként tevékenykedtem. Szerencsém volt, mindjárt kiemelt műszaki munkatárs lettem és sokfajta műsorban dolgozhattam: élő adásban, nagy nemzetközi kapcsolásos műsorokban, sportközvetítésekben, eljutottam a Filmgyárba, és nagyon sok tévéjátékban vettem részt.

Szegeden volt egy operatőr kollégám, akinek a felesége a Szegedi Szabadtéri Játékok gazdasági igazgatója volt. Így kerültem kapcsolatba a színházzal. Hat évet töltöttem a Szegedi Szabadtéri Játékoknál, és ott szerencsém volt egy nagy szabású technikai váltásban részt venni, illetve kieszközölni, hogy a régi hagyományos hangosítási rendszert lecserélhessük egy korszerűbbre. Ebben az időszakban – ez már a nyolcvanas évek volt – az elektronikában és az elektrotechnikában világszinten egy robbanásszerű fejlődés ment

végbe. Ekkoriban a mikrofonok már nagyon jó minőségűek voltak, de a mikroport, tehát a vezeték nélküli átviteltechnika még gyerekcipőben járt. A Magyar Televíziónak már volt néhány, elég kevés, de a színházaknál még nem. A mikroport teljesen új lehetőségeket hozott a hangosításban, és nemcsak a technikai oldalnak, hanem a művészeknek is. Felszabadultak a távolságok, ami egy akkora színpadon, mint a Szegedi Szabadtéri, nagyon sokat jelentett. Nagy lehetőség volt, hogy ezt az átmenetet ott megélhettem.

1989 után Szegeden egy szabadtéri színházi intendatúra program indult, ami annyit jelentett, hogy az akkori igazgató összevonta a Szabadtéri Játékokat és a színházat. A technikai eszközök gazdaságosabb kihasználása érdekében sok minden lehetett csinálni, a piaci szempontok ekkor még nem számítottak. De a kilencvenes években, a rendszerváltással egyre jobban beköszöntött a piaci érdek.

Én tehát mindkét intézménynek a műszaki vezetője voltam, főmérnöki beosztásban, de 1997-ben eljöttem onnan. Másfél évig a műszaki tudományos ismeretterjesztésnél dolgoztam, a METESZ-nél voltam területi igazgató.

1999 augusztusában a székesfehérvári Vörösmarty Színházhoz szerződtem. Itt három hónapig maradtam, mert októberben felhívott Götz Béla, a Madách Színház díszlettervezője és scenikus, és megkérdezte tőlem, lenne-e kedvem, bátorságom az éppen akkor felújított Madáchba jönni. Azt javasolta, ha a dolog érdekel, jöjjenek föl Pestre,

Fotó: Műnyar Társaság

A Tolnay Pál Élelműdíj ünnepélyes átadója

keressem őt, illetve Kerényi Imrét. Ezzel a telefonhívással indult el minden számomra a Madách Színházban. Kerényi akkor éppen *Az ember tragédiáját* próbálta, az volt a nyitóelőadás a rekonstrukción átesett Madáchban. Egy ilyen nagyszabású felújítás után mindig rengeteg kérdőjel van. Műszaki szempontból minden új volt. Én örömmel elfogadtam a felkérést, úgyhogy a székesfehérvári próbaidőm végén Budapestre jöttem, és azóta is itt vagyok, immár 25 éve.

Október 23-án adták át a színházat, megegyeztünk, hogy november elsejével lépek be a társulatba. Jól ismertem őket, hiszen televíziósként sok előadást közvetítettünk innen. A Madách Színház több nagyszabású produkcióval jött a Szegedi Szabadtéri Játékokra, játszották ott a *Cyranót*, a *Maes-kákat*, tehát élő kapcsolatom volt az itteni műszaki kollégákkal is.

Meg kell mondjam, hogy az a három hónap Székesfehérváron meghatározó volt az életemben, mert igaz, hogy messziről jött embernek tekintettek, de a színház és a város akkor kezdett el komolyan tárgyalni a székesfehérvári színház rekonstrukciójáról, és engem a szegedi tapasztalatok alapján bevontak ebbe a projektbe. A fehérváriaktól ez nagy megtiszteltetés volt. A mai napig úgy fogadnak ott, mint kedves régi kollégát, jó emlékezetükben őriznek, ahogy én is az ott töltött rövid időt.

Budapestre költöztem, de itt sem szállásom nem volt, sem semmi. A feleségem, Vámosy Éva Szegeden volt operaénekesnő – jelenleg a Színház- és Filmművészeti Egyetemen tanít –, ide-oda ingáztam a két város között. Végül lett budapesti lakás, beköltöztünk. A színházban azt mondtam Kerényinek, hogy én a színpaddal is szeretnék

foglalkozni, nemcsak az épület üzemeltetésével. Kerényi azt válaszolta: rendben, akkor megkapod a Madách Kamarát. Így hát a főmérnöki munka mellett a Madách téri kamaraszínház szcenikusa lettem. Nagyon sokat tanultam Götz Bélától, mert minden darabba bevont, amit bemutattunk. Úgyhogy a beavatásom a műhelyekben történt, nagyon életszerű és rendkívül hasznos volt.

25 éve vagyok a Madách Színháznál. Az embernek azzal is tisztában kell lenni, hogy előbb-utóbb vége lesz ennek, és gondolni kell az utánpótlásra. Ez ma nem könnyű, mivel nagyon dinamikus változás megy végbe a társadalomban. Olyan dolgok vannak, amelyek húsz évvel ezelőtt elképzelhetetlenek lettek volna, viselkedésben, felelősségvállalásban, megbízhatóságban, a jog, a kötelesség, az etika viszonyában egyformán. A változás kikerülhetetlen, de kell tudni kezelni. Mind a színpad, mind maga a nézői befogadás átrendeződik a vizuális élmények dominanciája révén. A néző nagyon el van kényeztetve az otthoni technikákkal. Szóval nagy kihívás a jövő. Most mi, a Madách Színházban arra törekszünk, hogy a színházi élmény versenyképes legyen a kor technikai vívmányaival. Rendkívül inspiráló számomra Szirtes Tamás igazgató kreatív csapatához tartozni, mert az nap mint nap új kihívásokat támaszt elém.

A másik egyértelmű probléma az, hogy elfogytak az iskolák. Jó ideig a Színház- és Filmművészeti Egyetemen képeztek színházi mérnököket, műszaki vezetőket. Ma már ez ninesen, vagy legalábbis nem felsőoktatási szinten.

Nagy megtiszteltetés, hogy 2024 végén a szakma nekem ítélte oda a Tolnay-díjat. Hadd meséljek kicsit magáról a díj történetéről. A rendszerváltás előtt a színházi műszaki területek a METESZ kere-

tén belül az optikai és akusztikai részhez tartoztak, azon belül volt egy színháztechnikai szakosztály, amelynek majdnem minden színházi vezető és műszaki munkatárs tagja volt, ők képviselték a színházakat. A rendszerváltás után néhányan úgy döntöttek, hogy nekünk ez nem megfelelő forma. Összeesküvőknek neveztük magunkat, úgy gondoltuk, hogy le kell válnunk a METESZ-ről. Mi hívtuk életre a SzínházTechnikai Szövetséget, amelynek alapítói között volt Szabó-Jilek Iván is, aki ugyanabban az évben elindította a *Színpad* folyóiratot. Ott volt Schmidt János, Borsa Miklós is, akik még együtt dolgozhattak Tolnay Pállal, az Operaház első mérnökével. Őt tekintettük és tekintjük ma is itt-hon az első színházi mérnöknek. Az ő emlékére és tiszteletére Borsa Miklós és Schmidt János szerettek volna egy elismerést létrehozni a színházi műszaki dolgozók számára, feltétel volt az is, hogy mérnöki végzettséggel és a színházi szakemberképzésben oktatási tapasztalattal és gyakorlattal bíró személy kaphatja, amilyen Tolnay Pál is volt. Ezek mellett a „nagy bölények” mellett én kiseserkész voltam. Rám bízták, hogy megfogalmazzam a díj küldetését, a preambulumtól kezdve mindent. Nekem kellett az elnökség elé terjeszteni, azután megvitattuk, finomítottunk rajta közösen, és így jött létre ez a díj. Az elsőt Schmidt János kapta, a másodikat Borsa Miklós. Az elismeréssel járó plakettet én csináltattam. Egy színházi szobrászt kértem meg, hogy Tolnay Pál fényképe alapján készítsen egy kis domborművet. Számomra ez a díj azért nagyon fontos, mert a kollégák szavazzák meg, azok, akik a jót is, a rosszat is tudják rólad. Nemesak a sikerek alapján, hanem az ember értéke alapján. És nem egy színház adja, hanem a sok színház együtt.